

Josef Pekař

Významná osobnosť českej historickej vedy, hlásiaci sa otvorene ku Gollovej škole. Za svoj život publikoval početné množstvo prácí, so svojším pohľadom na históriu a jej pochopenie a prežívanie.

Život, štúdiá a základ publikácií

Narodil sa v Malém Rohozci v roku 1870, vo veku 4 rokov sa jeho Rodina presťahovala do Daliměřic. V roku 1876 ho daj otec zapísať do prvej triedy obecnej školy v Turnove, ktorý sa stal pre mladého Pekařa významným miestom počiatkov jeho života. Pekař študoval obecnú školu 4 roky, do r. 1880, kedy prešiel na strednú školu, Gymnázium v Mladej Boleslavi.

Už v skorom veku sa z neho stal romantik, obľubujúci historické pamiatky (zrúcaniny) v okolí, ako aj diela romantickej histórie – rytierske romány. V mladom Pekařovi to vyvolávalo pocit tajomstva, v myšlienkach prežíval túto veľkolepú históriu a prebudilo to v ňom lásku k munilosti. Štúdium na gymnáziu ale Pekařovmu záujmu o históriu nemohlo dať mnoho, učebnice, hoci písané celkom solidne neboli veľmi pútavé a záživné. František Bareš, jeho učiteľ histórie, bol pre Pekařa skôr postavou negatívnou, ale napriek tomu sa práve cez neho Pekař dostal k cenným skúsenostiam s prácou archívnu ako aj s paleografiou.

Jeho štúdium pokračovalo v roku 1888 v Prahe, na univerzite Karlo-Ferdinandovej, kde zásluhou o.i. Jaroslava Golla získal štipendium. V Prahe sa potom z Pekařa vplyvom drsných podmienok stáva z romantického chlapca, realistický mladý muž. Už po roku jeho štúdiá sa hlási k skupine realistov (Golla, Rezka, Gebauera) a vstupuje do semináru Jaroslava Golla, kde odovzdáva v roku 1891 prácu *Povstání proti Václavu I. v letech 1248-1249*.

v Rezekovom seminári potom v roku 1891 vypracoval *Albrecht z Valdštejna a jednání s nepřáteli císařovými v letech 1630-1634* čo mu neskôr poslúžilo ako základ práce o valdštejskom povstaní. V novembrovom čísle Athenaea z roku 1890 sa príspevkom *Hrubá Skála* vyjadril k problematike pravosti Rukopisů královédvorského a zelenohorského. Práve Jaroslav Goll bol z realistov pre Pekařa, ako aj mládež, na univerzite v Prahe najdôležitejší, najsmereodajnejší. A bol to práve Goll, kto Pekařovi pomohol po jeho promócii v r. 1893, na ktorú napísal *Kandidatury krále Přemysla Otakara II. na německý trůn*, dostať štátne štipendium na štúdium v cudzine, v roku 1894 sa takto dostal do nemeckého Erlangenu, neskôr priamo do Berlína.

Od roku 1895 sa stal autorom ČČH, ktorý 30 rokov redigoval. Habilitoval sa v r. 1897 prácou *Dějiny Valdštejnského spiknutí (1630–1634)*, ktorou nadviazal na svoju prácu z Rezkovho semináru. Rok na to napísal *Přehled české historiografie ve druhé polovině 19. století*. Po získaní skúseností s učením na gymnáziu v Mladej Boleslavia gymnáziu v Prahe, nastúpil na FF univerzity v Prahe, najprv ako súkromný docent, neskôr sa stáva riadnym profesorom, dekanom a nakoniec aj rektorom Univerzity Karlovy.

Pekař umiera 23. 1. 1937

Dielo a základné okruhy záujmu

Už v práci *Nejstarší kronika česká* dokázal že legenda tzv. Kristiána, označená Jozefom Dobrovským za podvrh zo 14. str je skutočne pravá a pochádza z 10. str a zaradil ju teda ako najstaršiu českú kroniku, čo vyvolalo jednu z najväčších diskusií novodobej českej histórie. Jedným z hlavných bodov jeho historického záujmu sa stalo obdobie husitského povstania a doba po bitke na Bielej Hore. Svoje názory prejavuje v dielach *O době husitské a Žižka a jeho doba*. V týchto obdobiach dejin sa však nezhodoval s niektorými zo svojich súčasníkov, Palackým ale aj Masarykom. Masarykovo pojmie dejin sa podľa Pekařa nezakladalo z poznatkov historikej vedy a zpochybnil aj Masarykovo tvrdenie že české národné hnutie sa zakladalo na myšlienke humanity. V Palackého prípade zase Pekař nevidel obdobie husitskej revolúcie ako spravodlivý boj Čechov proti Nemcom, naopak, vyvracal

myšlienku že husitstvo patrilo medzi najslávnejšie časti českých dejín a nestaval Žižku do úlohy významného vodcu, skôr ho videl ako spolubojovníka urodzených pánov . Považoval to za obdobie stagnácie a bitku na Bielej Hore chápal ako nešťastie, celkovo sa na obdobie husitstva pozeral ako na boj protestantskej a katolíckej kultúry, čiastočne negujúc napätie vtedajšej spoločnosti.

Jeho postoj k ostatným osobnostiam národného obrodzenia neskôr zneužili nacisti, čím chceli potlačiť odkaz Palackého. Neskôr po vojne zase komunisti spojovali jeho meno s nacistickým režimom a označili ho za odporcu národných snáh a pokroku, jeho diela vymizli z verejnosti a neboli k dostaniu.

Patril medzi zástancov Rakúsko-Uhorska, chcel zachovať monarchiu a nevidel nič dobré na jej rozpade, napriek tomu staval české záujmy na prvé miesto. Aj keď neočakával vznik ČSR po vojne, úvital ho.

Theodor Mommsen

Pekař sa ujal obrany českej kultúry keď tento nemecký historik napadol význam českej kultúry pre Európu, jeho odpoveď bola preložená do niekoľkých jazykov. Pekař odmietol prirovnávanie Čechov k barbarom a obával sa nacionalistickej agresii nacistického nemecka, ktorá mala za cieľ zničiť českú kultúru.

Najvýznamnejšie diela

Nejstarší kronika česká (1903), *České katastry 1654–1789* (1915)

Bílá Hora: její příčiny a následky (1921), *Tři kapitoly z boje o Sv. Jana Nepomuckého* (1921),

Světová válka (1921), *O smyslu českých dějin* (1929), *Žižka a jeho doba I–IV.* (1927-1933)

Dejiny Valdštejnského spiknutí 1630-1634 (1934), *Masarykova česká filosofie*

K ďalšiemu čítaniu

Hanzal, Josef: *Josef Pekař: Život a dílo*, Praha, 2002.

Kalista, Zdeněk: *Josef Pekař*, Praha 1994.

Kutnar, František – Marek, Jaroslav: *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, Praha 1997.